

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЯРЕМОВ ЮРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ

УДК 338.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦТВА

076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

Подається на здобуття освітнього ступеня “Магістр”

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ю.К. Яремов

Керівник роботи
Мартинюк М.А.
к.е.н., доцент

Житомир – 2019

АНОТАЦІЯ

Яремов Ю. К. Управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир, 2019.

У роботі досліджено роль підприємницького середовища у формуванні економічної безпеки. Запропоновано авторське бачення визначення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Виокремлено внутрішні і зовнішні загрози функціонування суб'єктів підприємництва. Враховано, що управління економічною безпекою передбачає систематичний їх моніторинг задля вчасного попередження та мінімізації наслідків прояву деструктивних впливів. Розроблено превентивні заходи підвищення рівня безпечності бізнесу.

Ключові слова: суб'єкт підприємництва, економічна безпека, складові, загрози, управління.

SUMMARY

Yaremov Yu. K. Management of economic security of business entities. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 076 – Entrepreneurship, trade and exchange activities. – Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, 2019.

The paper examines the role of the business environment in shaping the economic security. The author's vision of defining the economic security of business entities is offered. Internal and external threats of economic activity are distinguished. It is taken into account that economic security management requires comprehensive systematic monitoring for timely prevention and minimization of destructive effects. Preventive measures have been developed to improve the level of business security.

Keywords: business entity, economic security, components, threats, management.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	7
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДП «ПОПІЛЬНЯНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	14
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДП «ПОПІЛЬНЯНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	21
Висновки до розділу 3.....	26
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Підприємницьке середовище, в якому змушені функціонувати усі суб'єкти господарювання, є невизначеними і непередбачуваними, що підсилює виникнення загроз їх діяльності. В зазначених умовах виникає необхідність ідентифікації можливих деструктивних впливів за окремими напрямками задля реалізації дієвих заходів комплексного характеру ефективного управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва. Механізм досягнення високого рівня безпечності бізнесу дасть можливість успішно функціонувати в умовах конкуренції і підвищеного ризику та забезпечить стійкий розвиток суб'єктів підприємництва на перспективу.

Серед досліджень проблематики економічної безпеки варто виділити роботи таких вчених, як Л. Акімов, Т. Васильців, В. Геєць, З. Живко, С. Кавун, Т. Клебанова, Г. Козаченко, О. Ляшенко, В. Пономарьов та інших. Проте, недостатньо вивченими залишаються питання управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва, що обумовило доцільність проведення дослідження.

Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад щодо управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва. Об'єктом дослідження є процес обґрунтування напрямів удосконалення управління економічною безпекою ДП «Попільнянське лісове господарство».

Мета й завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретико-методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва. Згідно поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

- обґрунтувати трактування економічної безпеки суб'єктів підприємництва;

- ідентифікувати компоненти економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- удосконалити методичний інструментарій оцінки рівня економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- визначити основні внутрішні та зовнішні деструктивні впливи за функціональними складовими економічної безпеки;
- запропонувати стратегічні напрями управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва;
- обґрунтувати заходи зміцнення економічної безпеки суб'єктів підприємництва за функціональними складовими.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є системний підхід до вивчення положень економічної безпеки. За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії та співставлення, індукції й дедукції уточнено сутність поняття “економічної безпеки суб'єктів підприємництва”, а також сформульовано загальні висновки до розділів. Для оцінки рівня економічної безпеки використано методи аналізу і синтезу. Методи порівняння, статистичних групувань, структуризації цілей використовувались при розробці стратегічних напрямів удосконалення управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва.

Методологічними засадами дослідження є загальні положення економічної теорії, наукові праці відомих вчених, фахівців з підприємницької діяльності, нормативно-правові акти, Постанови Верховної Ради України, Укази Президента та Уряду, методичні документи.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати досліджень опубліковано в 4 наукових працях, в тому числі 1 – фахова публікація, 3 – в інших виданнях. Основні положення дослідження апробовано на наступних конференціях: IV Міжнародному науково-практичному форумі “Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій” (м. Житомир, 25 жовтня 2018 р.) на тему “Управлінська складова інноваційного розвитку підприємств”; VIII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції

“Економіка сьогодні : проблеми моделювання та управління” (м. Полтава, 22-23 листопада 2018 р.) на тему “Економічна безпека суб’єктів аграрного підприємництва”; V Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів, студентів “Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку” (м. Житомир, 5 грудня 2019 р.) на тему “Реалізація економічних інтересів аграрних підприємств як основа формування їх економічної безпеки”.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні, методичні та прикладні обґрунтування заходів удосконалення управління економічною безпекою можуть бути використані суб'єктами підприємництва для зміцнення рівня їх економічної безпеки, своєчасного виявлення деструктивних впливів на господарську діяльність та підвищення конкурентоспроможності в умовах ризикованості та невизначеності підприємницького середовища.

Структура та обсяг роботи. Текст кваліфікаційної роботи викладений на 35 сторінках комп'ютерного тексту та складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 42 найменувань.

ВИСНОВКИ

Здійснюючи підприємницьку діяльність, суб'єкти господарювання, змушені функціонувати в умовах перманентного ризику, що вимагає постійного відстежування усіх деструктивних впливів, що є в межах компетенції економічної безпеки. До її стратегічних цілей відносять забезпечення фінансової стійкості, раціональне використання ресурсного потенціалу, ефективна організація системи захисту майнового комплексу, що дасть можливість ефективно функціонувати в умовах конкуренції та гарантує високий потенціал розвитку у майбутньому. Однією з найбільш важливих умов ефективного господарювання суб'єктів підприємництва є розробка дієвої системи захисту, яка включає виокремлення економічних інтересів, чинників їх впливу та ідентифікація внутрішніх і зовнішніх загроз в рамках кожної складової економічної безпеки. Систематичний моніторинг економічної безпеки являється підставою для прийняття управлінських рішень щодо підвищення її рівня. Успішне управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва дасть можливість максимально ефективно функціонувати в умовах конкуренції та гарантує високий потенціал їх розвитку у майбутньому.

Розробка комплексного механізму управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва передбачає моніторинг рівня економічної безпеки за окремими складовими та в цілому. Апробацію методичного інструментарію оцінки рівня безпечності бізнесу здійснено на прикладі ДП «Попільнянське лісове господарство» та встановлено, щонайвищий його показник був у 2016 р. за рахунок значного зростання фінансової, ринкової та техніко-технологічної складових. Незначне зменшення інтегрального коефіцієнта безпечності бізнесу спостерігається у 2017–2018 рр., що пояснюється зниженням рівня дохідності та прибутковості підприємства, підвищенням собівартості виробленої продукції та нестабільності цінової політики.

Моніторинг економічної безпеки став підґрунтям для ідентифікація потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз обґрунтування стратегічних

орієнтирів управління економічною безпекою. Для високого та достатнього рівня безпечності бізнесу передбачається застосування стратегії конгломеративної диверсифікації, поглинання через вкладення вільних фінансових ресурсів у заставні облігації чи інші цінні папери, викуп контрольного пакету акцій, що дасть можливість укріпити позиції суб'єктів підприємництва як на вітчизняному, так і міжнародному ринках, активізувати інноваційну діяльність задля набуття конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності.

Переїмання кращих методів роботи та вивчення досвіду відомих та успішних господарюючих суб'єктів подібних сфер діяльності потребують підприємства, що знаходяться в зоні небезпеки, що сприятиме покращенню бізнес-процесів та поліпшенню виробничих технологій. Суб'єктам підприємництва, що мають критичний рівень небезпеки необхідно внести кардинальні зміни у господарську діяльність шляхом реорганізації виробництва, звуження чи оптимізація структури.

Для підвищення рівня інтегрального показника економічної безпечності бізнесу важливо проводити превентивні заходи за кожною її складовою. Зокрема, результатами розрахунку економічної безпеки ДП «Попільнянське лісове господарство» свідчать про достатній його рівень за 2015–2018 рр., що передбачає розширення діяльності через впровадження стратегії диверсифікації. Особливої уваги потребує інвестиційна привабливість бізнесу для залучення додаткових фінансових ресурсів на його розширення. Посилення рівня ринкової безпеки потребує освоєння нових ринків збуту та пошуку надійних зв'язків з потенційними контрагентами, що дасть можливість збільшити обсяги виробництва та підвищить його прибутковість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Полянська А. С., Трощенко Т. А. Сучасні технології управління економічною безпекою підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 164–168.
2. Тарасович Л. В., Яремова М. І. Обслуговуюча кооперація як напрям зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Вісник Житомир. нац. агрокол. ун-ту*. 2012. № 1(30). С. 63–72.
3. Ткачук В. І., Прокопчук О. А., Яремова М. І. *Економічна безпека та стійкість сільськогосподарських підприємств* : монографія. Житомир : Вид-во «Волинь». 2013. 276 с.
4. Ткачук В. І., Яремова М. І. Механізм управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств. *Вісник Житомир. нац. агрокол. ун-ту*. 2011. № 2(29). С. 252–261.
5. Ткачук В. І., Яремова М. І. Формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 12(38). С. 280–283.
6. Штангрет А. М., Караїм М. М. Антикризове управління економічною безпекою підприємства: методичні аспекти. *Економічний вісник університету*. Переяслав-Хмельницький. 2012. №19/2. С. 126–131.
7. Яремова М. І. Інтеграційні процеси як напрям зміцнення економічної безпеки підприємства. *International scientific-practical conference modern transformation of economics and management in the era of globalization : conference proceeding (January 29, 2016)*. Klaipeda : Baltija publishing, P. 159–165.
8. Яремова М. І. Комплексна система формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Розвиток країн в умовах глобалізації : технологічні, економічні, соціальні та екологічні проблеми* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 15–16 березня 2012 р. Ч. 2. Тернопіль : Крок, 2012. С. 260–262.

9. Яремова М. І. Оптимізація рівня економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 2 (176). С. 475–480.
10. Яремова М. І. Перспективи зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її реалізації* : пр. IV-го наук.-практ. семінару, 23–26 жовтня 2012 р. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. С. 201–204.
11. Яремова М. І. Проблеми та перспективи зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Мелітополь : Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. № 1 (21), Т. 3. С. 350–360.
12. Яремова М. І. Стратегічні напрями формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Наукові читання – 2013*. Житомир : Вид-во «ЖНАЕУ», 2013. Т. 2. С. 358–360.
13. Яремова М. І. Тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств в контексті їх економічної безпеки. *Вісник Харківського нац. технічного університету сільського господарства (економічні науки)*. Харків : ХНТУСГ, 2013. Вип. 137. С. 285–290.
14. Яремова М. І. Удосконалення інформаційного забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Сталий розвиток економіки* : міжнародний науково-виробничий журнал. 2013. №4 (21). С. 98–102.
15. Яремова М. І. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств в контексті їх економічної безпеки. *Ключові въпроси в съвременната наука –2011*: матеріали за 7-ї міжнародна научна практична конференция, Т. 16, Економіки, 17–25 април. 2011 г. Софія: ООД «Бял ГРАД-БГ», 2011. С. 24–28.
16. Яремова М. І., Прокопчук О. А. Безпека галузі туризму: соціально-економічні аспекти. *Wirtschaft und Management: Theorie und Praxis : Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel*. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland. 2014. S. 375–379.